

De ce s-a întâmplat ce s-a întâmplat în ultimele luni în România

Cele mai vizibile probleme din ultimele luni în România au ținut de **3 crize – criza în sanatate (Valul 4 de Covid 19), criza în energie și criza politica**. De la un punct încolo, primele doua au influențat și facilitat evoluțiile politice.

Pentru a înțelege cât mai bine ce s-a întâmplat, o sa ma refer pe scurt la fiecare, urmând, însă, ca la partea dedicata crizei politice sa menționez principalele legaturi cu primele doua crize. Ca de obicei, având în vedere volumul de aspecte relevante, abordarea va fi una simplificata (și fara patima).

Pentru cei grabiți, subiectele pot fi înțelese destul de bine și citite separat (valul 4 – paginile 1-3, criza energetica – paginile 3-5 și criza politica – paginile 5-8).

1. Criza în sanatate – Valul 4

Trebuie avuți în vedere **5 factori principali**, cu influențe reciproce între unii dintre ei.

(a) Un fond tradițional de suspiciune și încredere scazuta față de autorități la nivelul populației

Nu cred ca este necesar sa detaliez. Doar aş menționa ca acesta a fost alimentat și de ceilalți factori.

(b) O trecere graduala a statului dintr-o extrema în alta pe partea de comunicare și masuri

O buna înțelegere a Valului 4 din aceasta perspectiva necesita sa mergem puțin înapoi în timp.

Amintesc ca primele 2 luni de pandemie au fost gestionate bine de stat, implicând însă și cele mai dure restricții la cele mai scazute cifre de infectare și spitalizare.

Pe partea de comunicare, pentru ca era vorba de ceva necunoscut, potențial grav și constrângator pentru populație, s-a preferat bazarea în mare parte pe tehnocrați. Principalii comunicatori în mass-media în privințe medicale au fost Raed Arafat, Alexandru Rafila și Adrian Streinu-Cercel, la care s-a adaugat gradual ministrul sanatației de atunci, Nelu Tataru, toți buni vorbitori și cu experiența medicala.

„Valul 2” (cel din toamna lui 2020) a fost și el ținut destul de bine în frâu pe fondul menținerii într-o masura relevanta a abordarii din „Valul 1”, inclusiv a unei părți importante din restricții. A aparut, însă, **un prim aspect important**. Observându-se ca situația e sub control la nivel macro medical, dar costurile se aduna în ritm foarte alert, executivul a început sa se gândeasca ca restricții dure nu sunt justificate și nici sustenabile economic.

Pentru ca profesorii Rafila și Streinu-Cercel au fost cooptați de PSD în octombrie 2020 fiind puși capi de liste pentru Parlament, a aparut **un al doilea aspect important**. Practic, 2 din cei 3 comunicatori pur tehnocrați anteriori

nu au mai ramas în dispozitivul anterior de comunicare și presiune.

Celalalt comunicator tehnocrat, Raed Arafat, a intrat și el într-un con de umbra mediatic, de teama PNL de a nu-l pierde politic și pe el la un moment nepotrivit. Ne amintim cu toții, de exemplu, regia elaborata de poziționare fizica în platourile de comunicare cu mass-media când se faceau declarații, cu ministrul de interne în centru, vorbind primul și, deseori, și ultimul etc.

Nelu Tataru intrând în Parlament, s-a pierdut și ultimul dintre comunicatorii principali pe subiect.

Dupa aceea, nu a mai fost clar care este planul de comunicare și care sunt rolurile, deși o parte din cei care au preluat subiectul au facut treaba buna. De la un punct, nevoia de relansare a economiei era și în **contradicție** – inclusiv mediatic - cu nevoia de prudență medicala.

S-a mai rezistat cum s-a mai rezistat și la „Valul 3” (din primavara lui 2021), dar deja costul economic și deteriorarea rabdării populației au marit presiunea pentru o relaxare mult mai mare, cel puțin de facto.

Apariția vaccinurilor a reprezentat **al treilea aspect** important - chiar foarte important. Cu o soluție tehnica perceputa ca fiind deja pe cale sa devina larg accesibila, cu nivelul tehnocrat (civil) de comunicare mult diminuat și considerat parțial prea alarmist și parțial prea riscant concurențial politic, **s-a presupus** ca e puțin probabil sa mai fie vreun „val” mai rau decât ultimul dupa ce acestea ajung în țara.

Presupunerea autoritaților de mai sus nu era aberanta în sine, dar nu poți, totuși, sa extrapolezi o rata de vaccinare de maxim 33% la ce se întâmpla într-o țara întreaga.

67% din țara ramasese, de fapt, ca înainte, doar ca a scapat și de mai toate restricțiile.

Cu concursul larg al autoritaților, mai toți ne-am comportat dupa aceea și pâna acum vreo luna și jumătate aproape ca și cum nu ar mai fi pandemie.

Când s-au deschis școlile și grădinițele în septembrie 2021 - s-au amestecat 100% din copiii veniți de prin vacanțe cu 67% din părinți nevaccinați (și aproape la fel de multe cadre didactice) și invers. Chiar și cu masca, având în vedere plaja de vârste, interacțiunile specifice acestora și constanța de contact zi de zi timp de săptămâni, rezultatul nu prea avea cum sa fie altul decât cel care a fost. Interacțiunile directe între adulți au crescut și ele în perioada respectiva pe fondul revenirii din concedii și dorinței de a recupera social.

În fine, în al patrulea rând, a contat negativ mai tot 2021 și faptul ca șefia Guvernului și cea a Ministerului Sănătății au revenit (dupa alegerile din toamna anterioara) unor **partide diferite**. A aparut „aproape” inherent o concurența paguboasa între instituții cu privire la marcarea de puncte pe subiectul pandemiei. Tendința de fault între partide, goana dupa o iluzorie revenire economica “în V” și nevoia de pregătire pentru ce e mai rau nu au ajuns niciodata la un punct de echilibru bun.

(c) Episoadele de dublu standard și de discrepante între vorbe și fapte la nivelul aparatului statului

Supraconcentrarea sistemului medical pe Covid 19 a lasat numeroși români cu alte boli problematice cu sentimentul ca se aplica masuri diferite. Procentele mari de oameni din aparatul de stat care nu s-au vaccinat, inclusiv zecile de procente din personalul medical, au alimentat semnificativ percepția respectiva.

Excepțiile la restricții care nu pareau sa aiba o logica diferita de unele din situațiile privite de restricții nu au ajutat nici ele. În fine, cazurile de înalți reprezentanți ai statului prinși regulat încalcând normele impuse altora au suplimentat tabloul acestui aspect, stimulând fondul populației de neîncredere și fronda.

(d) O abordare eronata a statului față de cultele religioase pe durata restricțiilor pandemiei, și o eroare de poziționare inițială a Bisericii Ortodoxe Române

Din punct de vedere practic, restricțiile specifice unei pandemii au generat 2 dileme majore pe plan religios: (i) una de risc de diminuare a rolului divinității și Bisericii în mesajul pastoral și (ii) o a doua de sustenabilitate economica la propriu.

Eroarea BOR a fost aceea ca **prima dilema** nu a fost abordata de la început tranșant, centralizat și în favoarea medicinei, ci ambiguu și descentralizat. Ar fi fost mult mai simplu și ușor de explicat prima varianta și

minimalizata însași existența unei dileme, de vreme ce oamenii se protejeaza de boli, iau medicamente și fac vaccinuri de aproape 100 de ani. Ambiguitatea inițială a facut mult mai dificilă o modificare ulterioară. Abia atunci, în pasul doi, riscul de percepere a unei cedări a divinului în fața profanului și nesiguranței medicale a capatat o alta magnitudine.

Este adevărat că Biserica a colaborat în perioada stării de urgență când încă nu era clar cât de periculos este virusul. S-a simțit, însă, cumva pacalita la o „abdicare” prea mare față de gravitatea reală concretizată. Ceea ce a fost perceput retrospectiv ca o suprareacție inițială a statului – deși era singura abordare rezonabilă ca prudența la momentul respectiv – a facilitat o suprarelaxare inversă.

A doua dilema a fost generată de modul eronat în care statul a abordat economic religia pe perioada restricțiilor. În această privință, trebuie înțeles echilibrat un aspect structural – subfinanțarea cronică a cultelor religioase. Nu există vizibilitate bună cu privire la ce venituri vor fi anul viitor sau chiar luna viitoare.

Relevanța pentru pandemie este dată de faptul că marea majoritate a preoților din România nu ar putea trăi decent doar cu venitul asigurat de stat. Venitul obișnuit al acestora include și donații din partea credincioșilor care vin la biserică din care o parte trebuie transferate către proiectele Bisericii.

Desigur, s-ar putea remarca că nu ar trebui să fie treaba statului sau că unele venituri nu sunt fiscalizate etc, dar chestiunea pe fond este aceea de a încerca să înțelegem echilibrat implicațiile concrete.

Or, restricțiile în sine riscă atât să slăbească conexiunea și autoritatea spirituală în relația cu credincioșii, cât și să afecteze semnificativ posibilitățile de trai decent în cadrul cultelor religioase. Din ambele perspective, presiunea pentru menținerea adunarilor de tip religios și neimplicarea în promovarea mesajelor medicale deveneau naturale. Unii cititori ar putea și aici să remarce că mai toată perioada pandemiei au fost excepții importante de la restricții în favoarea vieții religioase (raportat la motivația spirituală și constituțională). Este adevărat, dar excepțiile au fost parțiale și limitările indirecte au fost semnificative.

În plus, trebuie înțeles că și atunci când statul a permis unele activități, preoții nu au avut motive să promoveze gravitatea bolii pentru că riscul ar fi fost că multa lume să nu vină în biserici de frică, chiar dacă era „voie” de la stat. La momentul la care au apărut vaccinurile, deja devenise dificil de sugerat altceva, deși era o evoluție foarte importantă.

Pentru cei care s-ar grăbi să spună că preoții ar trebui să fie niște apostoli ai vaccinării și să nu se lase influențați nici de considerente economice, menționez că este foarte dificil de trait din voluntariat. Aceasta cu atât mai mult cu cât contextul a fost unul în care **zeci de procente** chiar din personalul **medical** nu au vrut să se vaccineze, unii medici (chit că nespecialiști în boli infecțioase) fiind vehemenți public pe subiect.

Așa cum statul a acoperit foarte multe salarii în economie, cred că ar fi trebuit ca, pentru perioadele de restricții, veniturile preoților din cultele religioase să fi fost suplimentate de stat, corelat cu așteptări de susținere rezonabilă a comunicării politicilor sanitare. Nu ar fi fost simplu, dar **ar fi fost mult mai eficient** raportat la contextul excepțional de pandemie.

(e) Neimplicarea sistemului cultural și accesul cu totul disproportionat și nepenalizat în mass-media a tot felul de vestitori ai Matrix (cu „ciparea” oamenilor) și apocalipsei (cu ideea că se experimentează iresponsabil medicamente cunoscute ca nocive pe populație)

Este un aspect clar în sine, așa că nu o să insist. Din ce s-a întâmplat în mass-media în ultimele săptămâni se vede că se putea și altfel mai demult.

Ideea nu este deloc aceea că ar trebui luat automat de bun tot ce spune un funcționar public. Nu este nici aceea că vaccinarea ar fi o soluție perfectă.

Este vorba pur și simplu de faptul că mediatizarea profesionista a efectelor și ponderilor bolii între vaccinați și nevaccinați, raportului statistic între avantaje și riscuri, diferențelor de sechele pe termen lung etc - a fost cu totul insuficientă la noi. Accesul la informație nu a fost, de fapt, deloc echilibrat.

2. Criza energetica

Numeroase articole au explicat detaliat de ce sectorul energiei din România ar fi putut sa fie într-o situație mult mai buna în prezent decât este. Aș sublinia, așadar, doar câteva aspecte din alte perspective.

Este clar ca marea majoritate a specialiștilor tehnici din toata Europa și alte țări nu au anticipat creșterea mare a prețurilor specific din toamna aceasta pe tot continentul (cel puțin, magnitudinea creșterii).

Desigur, o parere la îndemâna ar fi ca sunt toți nepricepuți, dar cred ca este mult mai logic sa avem în vedere (i) **câțiva factori facilitatori ai crizei care s-au suprapus acum și (ii) puternice componente politice și geopolitice care au exploatat factorii respectivi tot acum.**

În ceea ce privește factorii facilitatori, m-aș referi în special la:

- a. **O subinvestire de peste 20 de ani** cam în tot Occidentul (nu doar în România s-a întâmplat asta) în producție tradițională de energie pe fondul prețurilor mici. Pe de o parte, a fost mult mai rentabil pentru investitori sa bage banii în aproape orice altceva. Pe de alta parte, tot vorbindu-se de energie verde și promovându-se scheme de susținere (doar) a acesteia, viitorul devenea și mai nesigur - prea incert pentru a demara investiții majore tradiționale (acestea necesitând mult timp pentru recuperare);
- b. **O tendința a lumii de a-și crește consumul de energie** (mai multa populație, mai multe fabrici, mai multe mijloace de transport etc, chiar daca eficiența a crescut);
- c. **Favorizarea în UE a piețelor de tip PZU (piețe pe ziua urmatoare).** Aici aș menționa ca ponderea de la noi de aproximativ 40% din energie cumparata, practic, **de pe o zi pe alta** nu este unica în UE, ci s-a urmat un trend. Acest trend european a ajutat regenerabilele, facilitând intrarea rapida pe piața a oricarui parc eolian sau solar nou și reducând și riscul contractual al lipsei de constanță de producție care e mai pregnant în contractele pe termen lung. A redus, însa, predictibilitatea.
- d. **O iarna mai rece în Europa anul trecut care a dus la o scadere mai mare a stocurilor** de gaze și carbune, cu o lipsa de atenție a autorităților la remedierea promptă;
- e. **O seceta severa în America de Sud și vânt mai slab în Europa anul acesta** care au afectat producția de energie din regenerabile și crescut nevoia de surse tradiționale pe mai multe continente;
- f. **Revenirea economica post-Covid 19 și apropierea iernii** care au generat un plus de cerere; și
- g. **Anunțarea la nivel global a unor pachete masive de stimulare a economiei post-Covid** (SUA, UE și China etc) care a generat o cerere anticipativa accelerata de materii prime de toate felurile, majoritatea necesitând multa energie tradițională pentru extragere, prelucrare și transport.

Pe plan politic și geopolitic, cred ca ar trebui sa avem în vedere cel puțin 3 componente majore (raportat la politicile UE și ale Partidului Democrat american de accelerare a tranziției verzi).

O prima componenta ar ține de interesul multor actori **de modificare/largire a mixului** energetic actual din politicile climatice (inclusiv din pachetul european de tranziție la energie verde).

O a doua componenta ar fi legata de dorința multor țări și companii de **lungire a calendarului** tranziției.

O a treia componenta ar fi aceea ca daca totuși s-ar merge înainte cu același mix de energie și cu același calendar, ar fi bine pentru producătorii tradiționali ca **prețul energiei tradiționale sa fie macar semnificativ mai mare între timp**. Aceasta ar permite constituirea unor rezerve pentru adaptare și ar mai da o șansa și la o renegociere în pasul doi.

În aceasta ultima privința, **prețuri mai mari la energie pot influența jocul politic la nivelul populației în favoarea unor partide mai puțin pretențioase pe subiect**. Pot, de asemenea, afecta competitivitatea societăților comerciale occidentale față de țări care nu adopta politicile verzi în același ritm, aspect iarași de natura sa ajute concurența atât politic, cât și economic.

Aici **trebuie înțeles un aspect important**. Așa cum în crizele economice capitaliste (mai ales din 2008 încoace) se mărește fluxul de bani în piața pentru a parcurge mai ușor acele perioade (prin quantitative easing și alte politici contraciclice), și atunci când sunt crize energetice, cei ce pot sa o faca, maresc, de obicei, cantitățile de energie

pentru a diminua consecințele crizelor respective.

Pentru ca apa (mai puțin în perioadele de seceta dura) și nuclearul sunt „destul de” constante, iar solarul și eolianul depind destul de mult de vreme, producțiile de petrol, gaze și carbune sunt cele care pot face diferența în prezent în astfel de situații.

Or, modul în care Partidul Democrat din SUA a abordat petrolul și gazele de șist care facuseră din SUA exportator net de ani de zile a generat neliniște. De asemenea, adoptarea Green Deal de UE a fost văzută de unii actori ca o accelerare **politică** a unei schimbări care le-ar lăsa mult mai puțin timp pentru propria adaptare. Interesul geopolitic pe termen mai lung l-a batut pe cel pe termen scurt de a vinde momentan mai multă energie. Cei afectați nu au dorit să faciliteze tranziția, ci să-i arate slăbiciunile actuale.

Când Joe Biden a solicitat **OPEC**, în august și noiembrie 2021, să crească producția de petrol, s-a lovit de refuzuri (și cred că ar fi eronat ca refuzurile respective să fie văzute în afara contextului de mai sus).

De asemenea, Rusia a manevrat luni de zile robinetul de **gaze** față de toată Europa, cu amânarea momentului de creștere a fluxului de gaze în conducte, încercând și un șantaj puternic (subiectul a fost deja prezentat pe larg de alți autori) asupra Republicii Moldova. Rusia dorește și o accelerare a certificării conductei Nord Stream 2 (aspect suspendat foarte recent de autoritățile germane, probabil și în contextul analizei implicațiilor politice ale crizei energetice din ultimul timp).

Pe fondul riscului de război rece între SUA și China și tensiunilor legate de AUKUS și Taiwan, China nu a mai apărut deloc inițial la **COP26** (a 26-a conferința ONU privind schimbările climatice) și a invocat afectarea proprie, marind masiv producția de carbune pentru a face față consumului din țară.

Desigur, și perioada aleasă pentru negocierile COP 26 mi se pare că a fost **total neinspirată**. Era mult mai sanatos să fie organizată primăvara (așa cum fusese cea anterioară) când nevoile de consum energetic nu sunt în creștere, nu toamna târziu.

Nu toate cele de mai sus au fost aliniate politic, dar unele au fost. Oricum, rezultatul total împinge UE și Partidul Democrat american în **dilema acceptării unor prețuri destul de mari pe termen lung sau dezicerii de propriile declarații și angajamente** (dacă sunt forțați să revizuiască propriile politici privind sursele tradiționale de energie prin creșterea ponderii acestora acasă sau la nivelul altor țări). Desigur, aceasta ar submina și ideea de a taxa importurile în UE și SUA din țări care nu respectă aceleași standarde.

Pe de altă parte, după cum arată și episodul cu Republica Moldova (care a fost o țintă **secundară** a Rusiei), **chiar și la nivelul UE**, care are un grad mare de dependență energetică externă, încercarea unui fel de șantaj are limite. Poate duce la ostilizarea populației europene, accelerarea unor tranziții tehnologice, retalieri pe alte componente etc. Criza petrolului din anii 80 oferea unele similitudini de luat în seamă.

Pare că s-a **ajuns, însa, la concluzia** că tranziția va merge, oricum, înainte și **este mult mai bine de presat și negociat acum**, inclusiv adaptări și contracte de furnizare pe termen lung, când (a) există o **decuplare** între ambițiile UE și posibilitățile reale și (b) pachetul privind energiile verzi nu este cu totul finalizat și lansat. Este posibil să se încerce o nouă rundă de creșteri toamna viitoare. Cred că subiectul trebuie abordat pragmatic și cu înțelepciune.

România poate ieși oarecum câștigată (în termeni relativi) per total din cele de mai sus (de exemplu, prin potențialul includere în mix a nuclearului și prin fonduri și posibilități suplimentare pentru anumite surse de energie), **dar este foarte important pentru asta să nu-și slăbească sectorul energetic**.

Este bine politic și pentru restul economiei să nu crească facturile cine știe ce, dar trebuie gândit foarte atent în ce măsură, pentru cât timp și **cine suportă costul**. Trebuie înțeles și că problema a devenit geopolitic structurală – vom fi relevant sub prețurile de vârf, dar nu vom reveni la prețuri mici curând.

Legea recenta (259/2021) care vizeaza plafonarea unor costuri nete peste iarna are și idei bune, dar nu ține cont de principii economice de baza (despre problemele legii respective s-a scris extensiv în mass-media). **Fragilizarea** financiara a sectorului energetic poate duce rapid la probleme și mai mari în pasul doi. Aceasta cu atât mai mult cu cât criza a confirmat ca investițiile și în energie pur securitara sunt necesare (și pentru investiții trebuie predictibilitate ca merita efortul).

3. Criza politica

Așa cum s-au gasit mult mai multe raționamente și nuanțe baladei Miorița decât au avut vreodata în vedere autorii acesteia, și criza politica din ultimele luni risca sa genereze numeroase distorsiuni și interpretari excesive cu privire la ce s-a planificat efectiv în spate.

Totuși, daca ar fi sa ne gândim care ar fi putut fi un plan sofisticat din spate și interacțiunile sale cu alte planuri și ca ar fi exagerat sa presupunem ca tot ce s-a întâmplat a fost doar o încaierare politica „obișnuită” scapata rapid de sub control, ar fi util sa avem în vedere urmatoarele:

(a) O atenuare graduala de aproape un an a unor asperități față de PSD.

Se face aproape 1 an de când Președintele României nu a mai atacat relevant PSD în mass-media și invers. Ține, desigur, și de faptul ca PSD era în opoziție și în minoritate (era greu de reproșat mare lucru nou, coaliția de guvernare putând, teoretic, adopta mai orice). Dar a fost mai mult de atât.

Este foarte probabil sa fi aparut un disconfort față de USR-Plus înca de la negocierile dure inițiale pentru Guvern când ministerele obținute în final de acesta au fost vazute ca excesive procentual/ca importanța relativa. S-a nascut gândul ca este bine sa se lucreze la premisele unei alternative.

A contat și o conștientizare mai larga a faptului ca o abordare de tip „placute suedeze” față de cel mai mare partid din țara nu este, totuși, normala politic și nici nu a dat prea multe rezultate.

O calmare **reciproca** a jocului, o abordare **targetata** și o ieșire din generalizari **atât de mari** ar avea șanse sa fie mai eficienta, chiar daca ramân destule segmente nereformate în acțiune. Distanțarea PSD din ultimul an de unele teme și disocierea explicita de grupul Dragnea, de exemplu, pot fi vazute și în acest context.

PNRR-ul și ofera mai multe posibilitați de cointeresare politica față de mai multe partide și este mult mai greu de deraiat de la el din cauza cadrului constrângator european pe subiect. De asemenea, atragerea fondurilor depinzând de reforme, sprijinul unor procente cât mai mari din administrațiile locale ar ajuta.

Este important și ca la momentul schimbarii majorității politice în viitor resursele sa nu fie concentrate politic fix invers **geografic** (catre administrațiile locale PSD) ceea ce ar pune în pericol **sustenabilitatea** unei parți din ceea ce se va construi/demara în urmatorii ani cu miliardele de euro respective.

Pe plan mai politicianist, PNL era, probabil, preocupat și de rolul majoritar al USR-Plus în pregatirea PNRR și în anticipata pilotare a implementarii sale, inclusiv în relația cu Bruxelles, aspecte de natura a oferi plusuri de capital politic.

Este foarte posibil sa fi contat și ajustarea geopolitica din SUA și regiune, dar despre aceasta vom vorbi mai mult, poate, cu o alta ocazie. În esența, unele lucruri s-au schimbat în ultimul an și este important pentru România sa aiba segmente politice cât mai reduse care sa încerce jocuri politice contraproductive.

Mai sunt și alte aspecte.

Ideea este aceea ca **se lucra de ceva timp la o abordare constructiva față de PSD-ul fara Liviu Dragnea și pentru ipoteza în care PSD nu ar fi fost cooptat efectiv la guvernare** (și pe fondul ascensiunii partidelor de stânga în SUA și multe țari europene).

Încrederea cu care PNL a comunicat la declanșarea crizei, precum și blocarea moțiunii USR-Plus-AUR în Parlament **indica puternic o înțelegere anterioară de principiu** cu PSD (dar – s-a dovedit - cu goluri serioase, cel puțin față de PNL).

(b) De ce, totuși, acum doua luni și de ce o alianță efectivă la guvernare?

Data Congresului PNL și calendarul de selecție a șefilor de parchete erau foarte importante, dar trebuia ca România să apuce să fie aprobat PNRR-ul. Semnarea PNRR a intervenit ceva mai târziu, dar când criza a fost declanșată se știa că momentul european cheie de aprobare trecuse.

De asemenea, cinic vorbind, era de așteptat ca deschiderea școlilor și grădinițelor să genereze automat un nou val de Covid 19, precum și ca expunerea de 40% la piața PZU să ducă la ceva creșteri de prețuri la energie tot toamna – ceea ce s-a și întâmplat. Astfel de evoluții ar fi facilitat o plajă mai largă de alianțe politice pe ideea că situații deosebite ar necesita soluții pragmatice etc.

Nu s-a anticipat magnitudinea Valului 4 și a crizei energetice, dar - apropo de efectele indirecte ale crizei energetice - magnitudinea respectivă a „facilitat” suplimentar flexibilitatea de alianțe, făcând, totodată, mai important și să nu fie lăsat PSD în opoziție cu astfel de „oportunități” de critică. Doar că magnitudinea respectivă a redus marja de negociere a PNL raportat la spectrul alegerilor anticipate.

Totuși, deși un astfel de plan putea fi implementat mult mai ușor doar în perioada de toamnă, cele menționate nu sunt suficiente pentru a răspunde la întrebarea de mai sus.

Cel mai logic răspuns pare acela că planul respectiv (atât cât o fi fost) **nu** era ceva batut în cuie, coaliția inițială - „Planul A” - având șanse să continue și să rămână varianta preferată la guvernare. **O serie de decizii și evenimente au înclinat, însă, balanța** către „Planul B”.

(c) Ne amintim că aparuseră gradual destule neînțelegeri „în teritoriu”, dar problemele decisive (demiterea ministrului Justiției) au plecat de la neavizarea programului Anghel Saligny și de la derularea procedurii de selecție a șefilor de parchete fără implicarea Președintelui (aceasta din urmă nu a fost invocată, dar este un consens larg că a contat).

Primul aspect a fost prezentat în mass-media ca fiind un pretext, dar cred că a fost foarte important politic.

Programul Saligny era un atu major în lupta pentru șefia PNL și sprijinul delegaților la Congres (și ar fi dat o poziție mai bună de start și dacă se ajungea la alegeri anticipate).

Or, USR-Plus s-a poziționat vizibil în favoarea lui Ludovic Orban (prin declarații ale mai multor reprezentanți de vârf etc). Nici nu se credea că acesta va pierde și era, oricum, văzut că garantul pastrării repartiției de portofolii negociate la momentul instalării Guvernului de coaliție.

În acest context, deși avizarea fusese solicitată oficial din scurt și programul chiar era susceptibil de îmbunătățiri, Președintele și tabara lui Florin Cîțu au văzut refuzul respectiv ca pe o interferență majoră și **intenționată** în competiția politică internă strânsă respectivă.

De ce a dorit Klaus Johannis să-l schimbe pe Ludovic Orban ar necesita mai mult spațiu pentru explicații. Dar este clar că a dorit-o și că șefia PNL nu s-ar fi schimbat fără sprijinul său.

Al doilea aspect a fost și el foarte important. Din păcate, conflictul în spirala între elitele de facto românești din ultimii 30 de ani a marit excesiv relevanța „controlului” cât mai mare pe demararea și mersul dosarelor penale. Abordarea lui Stelian Ion a fost văzută ca o încercare de scoatere prematură a unui vector major de putere de sub un semi-control perceput că încă fiind foarte important sau chiar de preluare pur și simplu a acestuia – aspect mult dincolo de simpla semnificație a numirii unor persoane pe funcții.

Cred că o bună înțelegere a susceptibilităților pe subiect necesită să avem în vedere și poziția USR-Plus cu privire la Secția pentru Investigarea Infracțiunilor din Justiție (SIJ). După cum am detaliat cu o altă ocazie, SIJ a fost

creata inițial ca o contrapondere față de unele segmente din DNA, percepute de multe partide ca transformate într-un vehicul al procurorilor și unor segmente din autoritățile de forță de presiune asupra judecătorilor, politicienilor și oamenilor de afaceri, fara sa fie ceva eficient și invers.

Activitatea SIIJ este, evident, criticabila, dar insistența USR-Plus pe desființarea sa pur și simplu, fara o discuție de substanță cu privire la (a) abuzurile clare și numeroase ale unor procurori în cadrul luptei anticorupție (pe lângă multe lucruri bune facute de parchete) și (b) nevoia de mecanisme eficiente de prevenire a abuzurilor a neliniștit profund atât PNL, cât și UDMR (poziția PSD era deja limpede).

Deși USR-Plus doar mergea pe o continuitate de poziție mai veche pe subiect, este posibil ca, în contextul de mai sus, o serie de actori sa fi vazut insistența respectiva, coroborata cu abordarea privind selecția procurorilor, ca pe o tentativa de revenire la putere (cu cooperarea sau manipularea unor reprezentanți ai USR-Plus) a unor **segmente** care pierdusera din control în ultimii ani.

Teama și la nivel personal a unor oameni politici de soarta multor politicieni de vârf, inclusiv a lui Traian Basescu, a anturajului apropiat și a familiei sale, nu ar trebui, nici ea, exclusa.

Activitatea parchetelor din ultimii ani pe zona anticorupție (de când s-a intrat în faza de blocaj despre care am vorbit în Trilogia Elitelor) lasa mult de dorit, dar și o revenire la exact ce era anterior nu mai era o soluție acceptabila politic.

În lipsa gasirii unei cai de mijloc percepute ca echilibrate de toți jucatorii, s-a preferat riscul excluderii unor forțe care erau reformiste, dar erau percepute ca accentuând prea mult divizarea clasei politice sau ca fiind, eventual, manipulate parțial pe câteva teme cheie de segmente considerate excesive, față de intenția unei aplanari. Ca de multe ori în luptele din ultimii 30 de ani, abordarile au fost binare - alb-negru.

În relația cu partenerii strategici, probabil s-a spus ca evoluția stabila a României are mai multe șanse într-un format politic mai larg, ca unele segmente care au sprijinit lupta anticorupție au folosit-o de la un punct și în interes propriu și ca o cooptare a PSD fara grupul Liviu Dragnea, fara AUR în interior, cu o conducere care s-a distanțat în ultimul an de anumite teme și care a cooptat tehnocrați și ar putea revaloriza și relația cu Mircea Geoana, cu experiența acumulata pe dimensiunea NATO, este varianta mai buna, mai ales cu un prim-ministru al alianței din zona armatei și cooperării transatlantice etc.

(d) Ce nu a mers conform „planului”/”planurilor”?

În primul rând, poate și pentru ca a subapreciat atât „Planul B”, cât și șansele lui Florin Cîțu la șefia PNL, USR-Plus nu a cedat pentru a elimina „suspiciunile” de mai sus și a facilita continuarea „Planului A” (cu o cooptare eventuala a PSD de pe o poziție mult mai de forță).

Era dificil sa o faca, dar doar constat (ar lua prea mult spațiu pentru detalii). Ce ar fi trebuit, oricum, evitat a fost risipa de epitete și invective față PNL care a redus, de fapt, opțiunile, facilitând jocul PSD și al unor aripi din PNL.

În al doilea rând, chiar și cu programul Saligny aprobat, Ludovic Orban a luptat puternic în PNL, forțând o implicare mai vizibila a Președintelui decât se dorea și ducând la o divizare mult mai serioasa a partidului.

În al treilea rând, foarte important, PSD a decis sa treaca propria moțiune de cenzura tocmai pentru a-și mari marja de negociere față de PNL. Aceasta decizie a fost facilitata de pripeala PNL care - **crezând ca „Planul B” este mai sigur pentru PNL și mai detaliat decât era** - a taiat punțile alternative rapid, în loc sa-și lase loc de întors mai ușor. Deși decizia PSD respectiva deschidea teoretic drumul pentru îndeplinirea condiției USR-Plus de revenire la guvernare (sa nu mai fie Florin Cîțu prim-ministru), era deja târziu.

În fine, în al patrulea rând, faptul ca PSD a refuzat sa sprijine din Parlament un guvern minoritar PNL-UDMR (care a fost probabil un fel de „Plan B+” discutat anterior și pe care PNL a insistat timp de saptamâni), presând pentru o intrare oficiala la guvernare, pare sa fi fost și el o **deviere majora** (nu e sigur).

Or, Florin Cîțu realiza importanța aproape esențiala a poziției de premier pentru poziționarea în partid.

De aici și modul în care a fost vazuta inițial condiția USR (inclusiv în contextul luptei cu Ludovic Orban) și preocuparea majora pentru pastrarea funcției respective cu orice preț.

Doar ca decizia CCR legata de premieri priviți de moțiuni de cenzura, faptul ca PSD a fost cel care a promovat acea moțiune, afectând suplimentar scenariul unei guvernari tot cu el, precum și procentul scazut de popularitate spre finalul crizei au fost imposibil de surmontat credibil.

Tot de aici a plecat probabil, **în pasul doi**, și (a) ideea excluderii formale din PNL a lui Ludovic Orban (pentru a preveni o (re)preluare de acesta a partidului), (b) ideea rotației premierilor (care relativizeaza funcția față de cea a președintelui de partid) și (c) acceptarea unui prim premier, de fapt, din afara PNL (cineva puternic din PNL putând deveni rapid numărul 1 în partid daca era numit prim-ministru).

Rezultatul final al crizei pe partea de Guvern este cel cunoscut - investirea în Parlament pare la acest moment doar o formalitate.

UDMR a ieșit destul de bine (deși ar fi preferat o varianta în care sa conteze pentru majoritate).

PSD a jucat abil, obținând într-un mod „sigur” o mare parte din ce ar fi putut (nesigur) obține daca ar fi fost anticipate.

PNL a ramas la guvernare, dar a pierdut relevant per total, mai ales ca opțiuni viitoare.

Klaus Johannis a ieșit învingător, dar slabit, inclusiv pe partea de opțiuni daca noua alianța va merge prost, chiar daca pastreaza butoane de presiune politica care conteaza în România. O eventuala revizuire a Constituției în sensul menționat în mass-media (trecerea la un regim parlamentar) necesita o discuție separata.

USR și Ludovic Orban (care a reușit sa rămâna relevant politic) au pierdut aceasta etapa, dar au șansa sa creasca semnificativ în opoziție daca guvernarea PNL-PSD-UDMR nu va performa. Nu va fi, însa, suficient pentru formarea unei noi majorități în 2024 (cu cine o mai fi) **daca** nu se ajusteaza strategiile. Despre aceasta vom vorbi, poate, cu o alta ocazie. Oricum, ar fi oportunități importante în următorii ani și pentru un partid cu totul nou.

Cât despre români, au pierdut aproape 3 luni și este foarte important sa nu piarda următorii 3 ani. Este esențial ca guvernarea care urmeaza sa fie eficienta și ringul de box sa fie restrâns la locurile în care este cu adevarat nevoie. Și pentru PNL (și parțial și pentru PSD) va fi **extrem de important** politic sa asigure o guvernare buna.

Ne vom lamuri curând. Oricum, se mai pot întâmpla lucruri pâna în 2024.

Sa speram ca vom fi placut surprinși de evoluția comportamentului mediu al clasei politice în următorii ani.

i. A se vedea, de exemplu, analizele lui Dan Yergin sau,

<https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-11-01/opee-heads-for-biden-clash-as-members-reject-call-for-more-oil>. Primele discuții începusera din august 2021.

ii. A se vedea, de exemplu, <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/europe-must-face-up-to-the-chilling-reality-of-putins-energy-blackmail/>